
תוצאות סקר מדגמי בשאלות: מהי הגשמה? מיהו מגשים תנועתי?

הזכרנו בהקדמה לספר כי לקראת סיום, בכל הפגישות, נשאלו המשתתפים: כשאתם נפגשים עם חניכים בכיתות י"א-י"ב, כאשר תשאלו אותם מהי הגשמה, מה תהיה תשובתם? מה

תהיה דמות המגשים התנועתי בעיניהם?

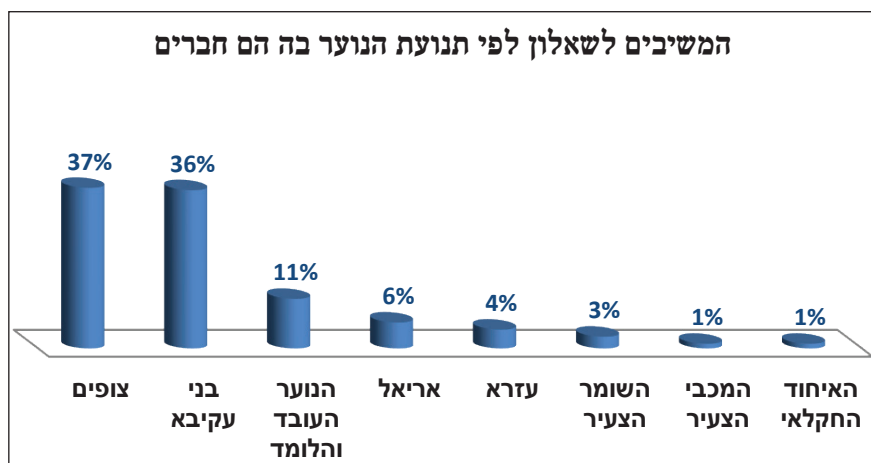
לבחינת השאלה בהיקף רחב ומייצג בחרנו לבצע סקר מדגמי. ביצענו את הסקר עם חברת דיאלוג, בניהולו המקצועי של פרופסור קמיל פוקס. הסקר נערך בקרב 220 חניכי התנועות. שאלנו תלמידי כיתות י' (15% מהנשאלים), י"א (35% מהנשאלים) ו-י"ב (50% מהנשאלים) על ההגשמה.

במדגם נטלו חלק חניכי תנועות הנוער שחברות במועצת תנועות הנוער. ההתפלגות לפי תנועות לא מצביעה על ההיקף היחסי של כל תנועה, אלא על התפלגות החניכים שמשתתפים במאגר המשיבים ומהווים מדגם מייצג.

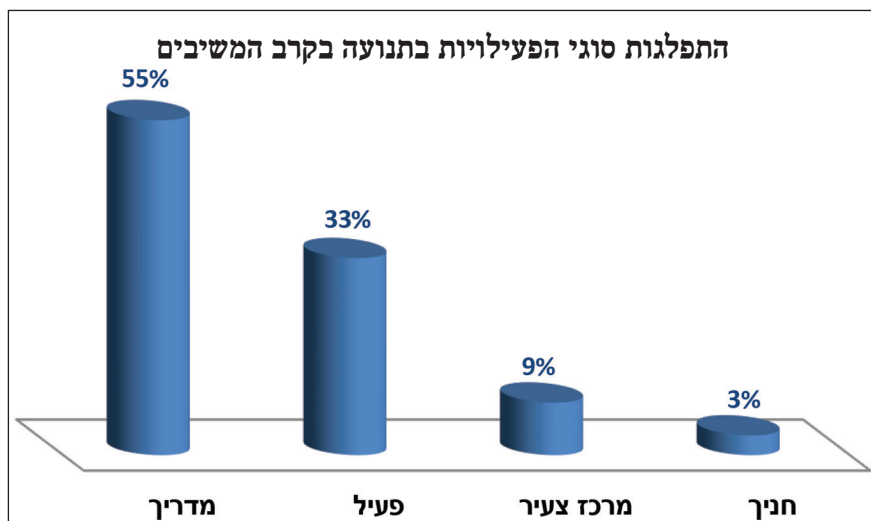
חניכות וחניכים של היכלי ענ"ג, המחנות העולים, הנוער הלאומי – בית"ר, הנוער הדרוזי והצופים הערבים לא נכללו (מכיוון שאינם במאגר הנשאלים. לא ידועה לנו סיבת היעדרותם מהמאגר).

בסקר נשאלו המשתתפים ארבע שאלות, להלן הממצאים:

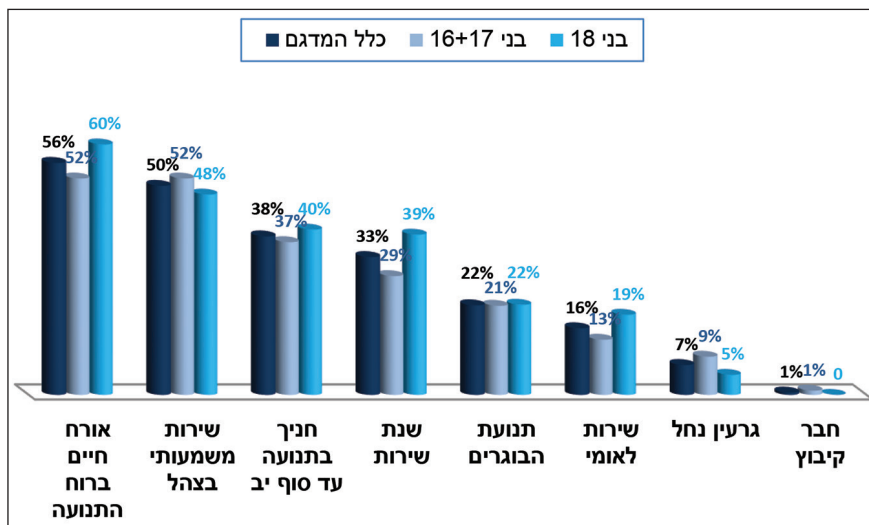
האם את/ה חבר/ה בתנועת נוער? איזה?

מהו סוג הפעילות שלך בתנועה?

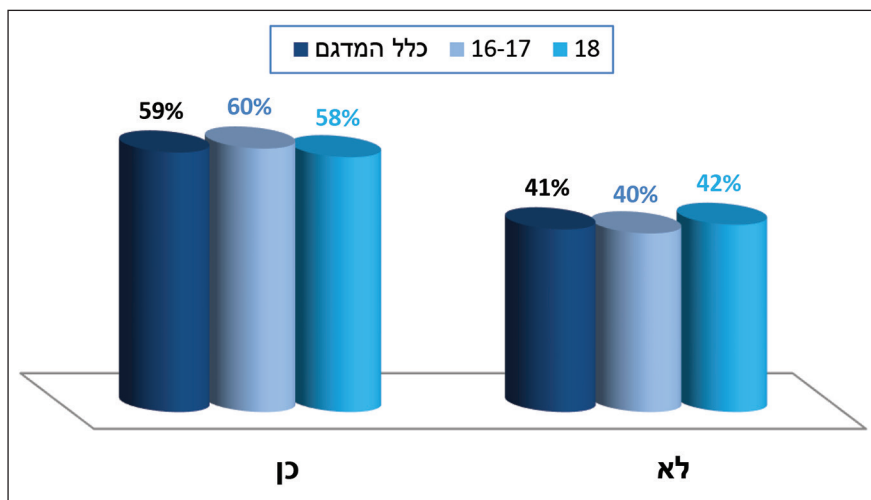
מה לדעתך נחשב הגשמה בתנועה שלך? ניתן להשיב יותר מתשובה אחת

מחצית מחניכי תנועות הנוער רואים את אורח החיים ברוח התנועה ואת השירות המשמעותי/הקרבי כדרכים מרכזיות להגשמה של ערכי התנועה. כשליש מהחניכים רואים את החברות בתנועה עד סוף התיכון ואת ההתנדבות לשנת שירות כהגשמת ערכי התנועה. החברות בתנועת הבוגרים נחשבת כהגשמה בקרב כחמישית מהחניכים ובאחוזים נמוכים יותר בחרו החניכים בשירות לאומי (ככל הנראה חניכות בתנועות הדתיות), בגרעין נח"ל ובחברות בקיבוץ.

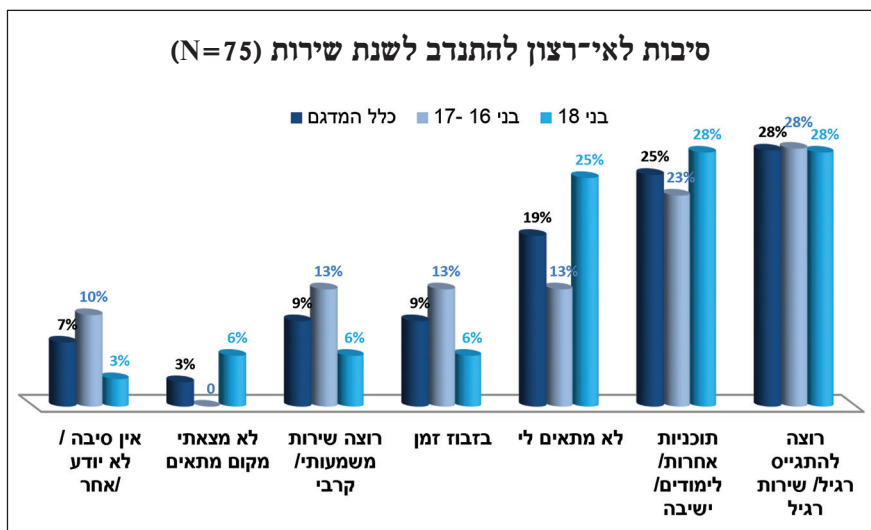
בקרב חמש תנועות: הנוער העובד והלומד, השומר הצעיר, עזרא, בני עקיבא, צופים – בין חמישית לרבע מהמשיבים רואים בתנועת הבוגרים את הדרך להגשמה. אחוז נמוך יותר סובר כך בתנועת אריאל ואילו בתנועת המכבי הצעיר ובאיחוד החקלאי החניכים לא רואים בתנועת הבוגרים אפיק של הגשמה (יש לסייג כי בשתי תנועות אלו יש מספר נמוך של משיבים).

האם את/ה רוצה להתנדב לשנת שירות?

הסקר נערך בחודש מאי 2020. תלמידי י"ב כבר נמצאים בעיצומו של תהליך המיון והבירור לגבי שנת שירות. האחוז הגבוה של מעוניינים – 58% בקרב תלמידי י"ב – מלמד על רצינות הכוונות. בשאלה קודמת על יעד הגשמה תנועתית ענו 33% (כלל המדגם) כי שנת שירות תנועתית היא יעד מבחינתם ובין תלמידי י"ב ענו כך 39%. הפער באחוזים מלמד גם על בחירה של חניכים לברר ולבחור בשנת שירות לא תנועתית כמקום להתנדבות.

אם לא – למה לא?

בין אלו שלא מעוניינים לצאת לשנת שירות נמנים 23% מחניכי כיתות י' ו-י"א שענו שהסיבות הן: לא יודע, אחר, בזבוז זמן. ואילו בין חניכי י"ב ענו כך רק 9%. נתון זה מלמד על תהליך מתמשך לתוך שנת י"ב של בירור וקבלת החלטות, בעקבותיו מצטמצם מאוד אחוז העונים לא יודע, אחר, בזבוז זמן.

דיון בממצאים

חלק ממנהיגי התנועות העריכו שנושא ההגשמה לא ממש רלוונטי בעולמם של חניכי השכבות הבוגרות. מהסקר עולה שהנושא בהחלט נוכח בשיח התנועתי בקרב החניכים הבוגרים. יש התלכטויות ויש שאלות עקרוניות לגבי בחירת דרך ההמשך, במיוחד כשמדובר בשנת שירות אחרי סיום התיכון.

ההנחה שהשמיעו מזכ"לים, שתנועת הבוגרים לא תהיה מאוד משמעותית לדיון בכיתות תיכון שכן עיקר העיסוק וההתלבטות יגיע במהלך שנת השירות, הוכחה כנכונה. עם זאת, גם אם במינון קטן הנושא בהחלט קיים בשיח בגילאי התיכון. נתון זה בולט לעומת ההתייחסות לשנת השירות והכרה בחיים על פי רוח וערכי התנועה ובשירות בצה"ל כיעדים מרכזיים. ככלל, נושא ההגשמה נוכח בשיח התנועתי והמושגים בהם משתמשים ליעדי הגשמה מוכרים לחניכים.

בשאלת היציאה לשנת שירות השיבו 59% שהם מעוניינים לצאת, 60% מחניכי כיתות י' ו-י"א ו-58% מחניכי כיתות י"ב. כאמור, הסקר בוצע במחצית חודש מאי, כאשר חניכי י"ב כבר נמצאים לקראת סיום תהליך המיון והבחירה. מהנתונים עולה שאין כמעט נשירה בין אחוז השואפים להתנדב לשנת שירות לבין מי שבסופו של תהליך החליטו להתנדב ונמצאים בשלב ההתארגנות לקראתה, אחרי שעברו את המיונים.

זה נתון שמלמד על תהליך יסודי בתנועות. על הכרת האפשרות בקרב חניכי השכבות הבוגרות ועל היענות לה, כולל התחייבות אישית שבאה לביטוי בהצטרפות לתהליכי הכנה ומיון. מהנתונים ראינו שלצד המוטיבציה ליציאה לשנת שירות יש בחירה גם ביעדים לא תנועתיים.

ממצאי הסקר מלמדים כי המסרים התנועתיים לגבי הגשמה, יעדי הגשמה ושאלות עקרוניות על מהות ההגשמה בתנועה עוברים

מהמטה לשטח. ראינו תוכניות הדרכה בנושא ומסלולים בתוך תוכניות הדרכה תנועתיות והממצאים מראים שהההליך קיים בתנועות. יש הקבלה בין תפיסת החניכים לתפיסה התנועתית. נתון זה בא במיוחד לביטוי בתשובה לגבי חיים ברוח התנועתית. למעשה, בנוסחים מגוונים, הגדירו כמטרה תנועתית מרכזית את אורח החיים ברוח ערכי התנועה ואכן, אחוז גבוה של חניכים בוגרים רואים יעד זה כיעד הגשמה מרכזי.

בשנות ה-70' של המאה העשרים, עם הולדת רעיון שנת השירות, היו חניכים בודדים שביקשו לצאת לשנת שירות בשם תנועתם. בשנת 2020 כמעט 60% מצהירים על רצונם לצאת לשנת שירות (לפי הנתונים לא רק במסגרת התנועתית) ואחוז דומה גם מבצע את תהליכי המיון והבדיקה לקראת שנה זו. נתון זה מלמד שהיעד הזה מתאים לבני הנוער, לרצונותיהם ולתפיסותיהם החברתיות והאישיות.

לשון אחר, כאשר היעד מתאים יש לו ביקוש, ובהחלט נכון עושות התנועות כשהן מקדישות מחשבה למציאת יעדים ראויים.